

**YOSHLAR O'RTASIDA KOSMOPOLITISTIK G'OYALAR SHAKLLANISHINI  
OLDINI OLISHDA AJDODLAR VATANPARVARLIGI NAMUNALARIDAN  
FOYDALANISH ZARURATI****Mamadalimov Azimjon Xasanboyevich***Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti o'qituvchisi dotsent*

**Annotatsiya:** *Maqolada, yoshlar o'rtasida kosmopolitistik g'oyalar shakllanishining oldini olishda ajdodlar vatanparvarligi namunalari asosida samarali yo'llar taklif etiladi. Maqolada, ajdodlarning tarixiy tajribalari va vatanparvarlik g'oyalari, zamonaviy yoshlar ongini shakllantirishda qanday ahamiyatga ega ekanligi tahlil qilinadi. Ayniqsa, milliy g'urur va vatanparvarlikni yoshlar ongida mustahkamlash, kosmopolitizmning salbiy ta'sirlaridan himoya qilishda muhim omil sifatida ko'rsatilgan. Ushbu ilmiy ishda ajdodlar merosi va tarixiy tajriba asosida, zamonaviy ta'lim tizimi, milliy madaniyat va etnogenetik xususiyatlarning yoshlar tarbiyasidagi o'rni o'rganiladi. Kosmopolitizmning yoshlar ongiga ta'siri va undan himoyalash usullari ham alohida e'tibor qaratilgan.*

**Kalit so'zlar:** *Vatanparvarlik, Kosmopolitizm, Yoshlar tarbiyasi, Ajdodlar merosi, Milliy g'urur, Tarixiy tajriba. Etnogenetik xususiyatlar. Ta'lim tizimi. Milliy madaniyat. Yoshlar ongini shakllantirish*

**НЕОБХОДИМОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРИМЕРОВ ПАТРИОТИЗМА  
ПРЕДКОВ В ПРЕДОТВРАЩЕНИИ ФОРМИРОВАНИЯ  
КОСМОПОЛИТИЧЕСКИХ ИДЕЙ СРЕДИ МОЛОДЕЖИ**

**Аннотация:** *В статье предлагаются эффективные пути предотвращения формирования космополитических идей среди молодежи на основе примеров патриотизма предков. Анализируется значение исторического опыта и патриотических идей предков в формировании сознания современной молодежи. Особое внимание уделено укреплению национальной гордости и патриотизма в сознании молодежи как важному фактору защиты от негативного влияния космополитизма. В данной научной работе на основе наследия предков и исторического опыта рассматривается роль современной системы образования, национальной культуры и этногенетических особенностей в воспитании молодежи. Также особое внимание уделено влиянию космополитизма на сознание молодежи и способам защиты от него.*

**Ключевые слова:** *патриотизм, космополитизм, воспитание молодежи, наследие предков, национальная гордость, исторический опыт, этногенетические особенности, система образования, национальная культура, формирование сознания молодежи.*

## THE NECESSITY OF USING ANCESTORS' PATRIOTISM EXAMPLES IN PREVENTING THE FORMATION OF COSMOPOLITAN IDEAS AMONG YOUTH

**Abstract:** *The article proposes effective ways to prevent the formation of cosmopolitan ideas among young people based on the examples of ancestors' patriotism. It analyzes the significance of the historical experience and patriotic ideas of ancestors in shaping the consciousness of modern youth. Special attention is given to strengthening national pride and patriotism in the minds of young people as an important factor in protecting them from the negative impacts of cosmopolitanism. This research examines the role of the modern education system, national culture, and ethnogenetic characteristics in youth upbringing, based on the heritage and historical experience of ancestors. Particular focus is also placed on the influence of cosmopolitanism on youth consciousness and methods of protection against it.*

**Keywords:** *patriotism, cosmopolitanism, youth upbringing, ancestral heritage, national pride, historical experience, ethnogenetic characteristics, education system, national culture, youth consciousness formation.*

### KIRISH

Yoshlar jamiyatning kelajagi va rivojlanishining asosi bo'lib, ularning tarbiyasi, dunyoqarashi va ongidagi o'zgarishlar mamlakatning ijtimoiy, madaniy va siyosiy taraqqiyotida muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda globalizatsiya jarayonlarining kuchayishi, yangi texnologiyalar va axborot oqimining tezligi yoshlarning dunyoqarashiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, kosmopolitistik g'oyalar, ya'ni millatlararo farqlarga e'tibor bermaslik va barcha xalqlarni bir butun sifatida ko'rishga intilish, yoshlar orasida keng tarqalgan va bu g'oya ba'zan ularning milliy identifikatsiyasiga tahdid solishi mumkin. Kosmopolitizmning yoshlar ongiga salbiy ta'siri, milliy g'urur, vatanparvarlik va ajdodlar merosi kabi qadriyatlarni yo'qotishga olib kelishi ehtimoli mavjud.

Shu bilan birga, vatanparvarlik va ajdodlar merosi hamda ularning tarixiy tajribalari milliy ongni shakllantirishda, yoshlar orasida ma'naviy va axloqiy qadriyatlarni targ'ib qilishda beqiyos ahamiyatga ega. Ajdodlarimizning mustahkam vatanparvarlik g'oyalari, ularga xos milliy va madaniy qadriyatlar, o'z vataniga bo'lgan sadoqat, har qanday tashqi bosimlarga qarshi turish, bugungi kunda ham yoshlarni tarbiyalashda asosiy yo'nalishlardan biri sifatida xizmat qilishi mumkin.

Kosmopolitizmning yoshlar ongiga ta'sirini kamaytirish, ularni o'z milliy merosini qadrlashga undashda ajdodlarimizning vatanparvarlik g'oyalari, tarixiy yutuqlari va madaniy boyliklari muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada ajdodlar vatanparvarligi namunalaridan foydalanishning ahamiyati, yoshlarning milliy identifikatsiyasini mustahkamlashda bu g'oyalarning o'rni va samarali pedagogik usullar tahlil qilinadi. Shuningdek, vatanparvarlikni shakllantirishda ta'lim tizimining roli, milliy madaniyat va etnogenetik xususiyatlarning yoshlar tarbiyasidagi o'rni alohida ta'kidlanadi.

Kosmopolitizmning yoshlar o'rtasidagi tarqalishini oldini olish uchun ajdodlarimizning vatanparvarlik merosidan samarali foydalanish, ularga tarixiy ongni singdirish, milliy g'ururni

shakllantirish va globalizatsiyaning salbiy ta'sirlaridan himoyalaniish masalalari bu maqolada yoritiladi.

### ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Globallashuv sharoitida yoshlar ongida kosmopolitistik qarashlarning shakllanishi ko'plab ilmiy izlanishlarda tahlil qilingan. Xorijiy olimlar kosmopolitizmni yoshlarning dunyoqarashini kengaytiruvchi, insoniyat birdamligini kuchaytiruvchi ijobiy omil sifatida baholagan bo'lsalar-da (Henn, 2022), ayrim tadqiqotlarda bu jarayon milliy identifikatsiya va vatanparvarlik tuyg'ularining zaiflashishiga olib kelishi mumkinligi ta'kidlanadi (Long, 2022). Shu bois, kosmopolitizm va milliy ongni uyg'unlashtiruvchi metodik yondashuvlar zarurati ko'plab ilmiy manbalarda qayd etilgan.

Heritage education (meros ta'limi) bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda milliy tarix va ajdodlar merosini yoshlar ongiga singdirish, ularni ijtimoiy-madaniy qadriyatlarga sodiq tarbiyalashda samarali vosita sifatida ko'riladi (Bay va boshq., 2023). Muzey pedagogikasi bo'yicha izlanishlarda esa (Napiyah, 2019; Natalia, 2021) tarixiy eksponatlar bilan ishlash, interaktiv dars mashg'ulotlari, rolli o'yinlar va vizual materiallardan foydalanish yoshlar ongida milliy iftixor va vatanparvarlikni mustahkamlashini ko'rsatib beradi.

Mahalliy olimlar ham tarixiy meros va ajdodlarimizning vatanparvarlik namunalarini yoshlar tarbiyasida qo'llash zaruriyatini ta'kidlaydilar. O'zbek pedagogik merosida vatanparvarlik tarbiyasi uch asosiy omilga — bilim berish, hissiy motivatsiya va amaliy xulq-atvor shakllantirishga tayanadi. Shu bois, kosmopolitistik qarashlarning biryoqlama ta'sirini kamaytirishda ajdodlar jasorati, tarixiy shaxslar hayoti va ularning kurash namunalaridan foydalanish samarali pedagogik yo'nalish sifatida qaralmoqda.

Mavjud ilmiy adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, yoshlar ongida milliy identifikatsiyani mustahkamlash va kosmopolitizmning salbiy oqibatlarini oldini olishda heritage education va muzey pedagogikasi yondashuvlari eng samarali vositalardan biri hisoblanadi.

Yoshlar o'rtasida kosmopolitistik qarashlarning shakllanishini oldini olishda ajdodlar vatanparvarligi namunalaridan foydalanishning nazariy asoslari va amaliy mexanizmlarini o'rganish. Kosmopolitizm, vatanparvarlik va heritage education bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish. Ajdodlarimizning vatanparvarlik namunalari asosida pedagogik model ishlab chiqish. Muzey-pedagogika va interaktiv metodlar orqali yoshlar ongida milliy iftixorni shakllantirish usullarini sinovdan o'tkazish. Oliy ta'lim muassasalari talabalari va o'rta ta'lim o'quvchilari.

Predmeti: ajdodlar vatanparvarligi namunalaridan foydalanish orqali yoshlarning kosmopolitistik qarashlarini barqarorlashtirish jarayoni.

### METODLAR:

- Nazariy metodlar: ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy pedagogik tahlil, tarixiy manbalarni sharhlash.
- Amaliy metodlar: so'rovnoma, suhbat, test va kuzatuv; eksperimental (tajriba va nazorat guruhi) yondashuv.
- Intervensiya metodlari: muzey-pedagogika, tarixiy shaxslar hayotiga oid rolli o'yinlar, madaniy meros obyektlari asosida interaktiv mashg'ulotlar.



Patriotizm indeksini o'lchash so'rovnomasi (bilim, hissiyot, xulq komponentlari bo'yicha). Global identifikatsiya va kosmopolitizm darajasini aniqlovchi test. Fokus-guruh suhbatlari (6–8 ishtirokchi bilan).

Ma'lumotlarni tahlil qilish:

- Statistik tahlil (t-test, ANOVA, regressiya).
- Kvalitativ tahlil (tematik kodlash, mazmuniy tahlil).
- Natijalarni triangulyatsiya asosida solishtirish.

Etik tamoyillar: ishtirokchilarning roziligi, anonimlik, yoshlar bilan ishlashda ota-ona roziligini ta'minlash, tarixiy materiallardan propagandaviy emas, tarbiyaviy maqsadda foydalanish.

### **NATIJALAR**

O'tkazilgan tadqiqot jarayonida ajdodlar vatanparvarligi namunalaridan foydalanish yoshlar ongiga qanday ta'sir ko'rsatishi tahlil qilindi. Tajriba guruhi bilan olib borilgan muzey-pedagogika mashg'ulotlari, tarixiy shaxslar hayoti asosida tashkil etilgan rolli o'yinlar va interaktiv muhokamalar natijasida quyidagi asosiy holatlar kuzatildi. So'rovnoma natijalariga ko'ra, tajriba guruhidagi ishtirokchilarda milliy iftixor, tarixiy shaxslarga hurmat va vatanga sodiqlik kabi hissiy ko'rsatkichlar nazorat guruhiga nisbatan 18–22% yuqori bo'ldi. Ayniqsa, “ajdodlarimizning qahramonlik namunalarini zamonaviy hayot bilan bog'lash” savollarida ishtirokchilar ijobiy fikr bildirishi ko'paydi. Tajribadan oldingi so'rovda ayrim ishtirokchilar “global fuqarolik milliylikdan muhimroq” degan fikrni bildirgan bo'lsa, intervensiya keyingi natijada global qadriyatlarni inkor etmasdan, ularni milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirish zarurligi haqida ko'proq fikr bildirildi.

Bu esa kosmopolit qarashlar bilan milliy ongni muvozanatlashish tendensiyasini ko'rsatdi. Fokus-guruh suhbatlari natijalarida talabalar ajdodlar hayoti va ularning vatanparvarlik namunalarini o'z hayotiy qarashlari bilan bog'lashga harakat qilganliklari aniqlandi. Ishtirokchilarning ko'pchiligi tarixiy merosga bo'lgan munosabatini “g'urur manbai” deb baholagan. Interaktiv yondashuvlar (muzey ekskursiyalari, rolli o'yinlar, guruhiy muhokamalar) oddiy ma'ruza shaklidagi mashg'ulotlarga nisbatan ancha samarali bo'lgani kuzatildi. Ishtirokchilar bunday metodlar ularda “tarixni his qilish” imkonini berganini ta'kidlashdi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, ajdodlar vatanparvarligi namunalaridan foydalanish yoshlarning faqat milliy o'zlikni mustahkamlashga emas, balki global hamkorlikka ochiq, ammo milliy qadriyatlarini yo'qotmagan shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi.

### **XULOSA**

Yoshlar ongida kosmopolitistik g'oyalar shakllanishini oldini olishda milliy o'zlikni anglash, ajdodlarimizning Vatanparvarlik merosini chuqur o'rganish va uni amaliy tarbiyaviy jarayonlarga tatbiq etish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, ajdodlarimizning fidoyiligi, Vatanga sadoqati, erkinlik va ozodlik yo'lidagi kurashlari zamonaviy yoshlar uchun ma'naviy tayanch bo'lib xizmat qilishi mumkin. Shuningdek, bunday merosni ta'lim jarayoniga, tarbiyaviy tadbirlarga va ommaviy axborot vositalari orqali yoshlar ongiga singdirish kosmopolitistik qarashlarning oldini olishning samarali usullaridan biri hisoblanadi.

Metodologik tahlillar asosida aniqlanishicha, yoshlarning milliy qadriyatlarga tayanishi ularni ijtimoiy hayotda faol, Vatan ravnaqi uchun mas'uliyatli shaxs sifatida shakllanishiga

zamin yaratadi. Shu bois, ajdodlarimizning Vatanparvarlik namunalari zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unlashtirilishi, yoshlar tarbiyasida milliy va umuminsoniy qadriyatlar integratsiyasini ta'minlashi zarur.

Umuman olganda, milliy merosga tayanib olib boriladigan ma'naviy-ma'rifiy ishlar nafaqat kosmopolitistik g'oyalarga qarshi mafkuraviy immunitetni mustahkamlaydi, balki yoshlarning Vatanga sodiqligini oshiradi, ularni jahon maydonida o'zligini yo'qotmagan, milliy iftixorga ega shaxs sifatida kamol toptiradi.

### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:**

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Karimov I.A. Vatan sajdagoh kabi muqaddasdir. – Toshkent: O'zbekiston, 1996.
3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
4. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2017.
5. Mavlonov Q. Vatanparvarlik tarbiyasi nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Fan, 2015.
6. Yo'ldoshev J., Abduqodirov A. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: O'qituvchi, 2004.
7. Qodirov A. Milliy g'oya va mafkura: nazariy va amaliy jihatlar. – Toshkent: Ma'naviyat, 2010.
8. Alimov R. Globallashuv jarayonida ma'naviy tahdidlar va ularning oldini olish yo'llari. – Toshkent: Fan, 2016.
9. Hasanboev J., Saidahmedov N. Pedagogika. – Toshkent: Ilm ziyo, 2010.
10. UNESCO. Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives. – Paris: UNESCO Publishing, 2015.
11. Smith A.D. Nationalism and Modernism: A Critical Survey of Recent Theories of Nations and Nationalism. – London: Routledge, 1998.
12. Huntington S. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. – New York: Simon & Schuster, 1996.